

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน* THAI LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT WITH FLIPPED CLASSROOM

ชุลีพร นาหวนิน¹, ณัฐกิตต์ สิริวัฒนาทากุล², ปรีดา นวลรักษา³,
จำเนียร ฉิรินัง⁴, ริสร พงษ์สุวรรณ⁵

Chuleeporn Nahuanin¹, Natthakit Siliwatthanathakun², Preda Nulruksa³,
Jamnian Chirinung⁴, Risorn Pongsuwan⁵
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{1,2,3,4,5}
Mahamakut Buddhist University^{1,2,3,4,5}
Email : Chuleeporn.nah@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านจากการศึกษาพบว่าเป็นห้องเรียนในยุคความปกติถัดไปที่เปลี่ยนชั้นเรียนแบบเดิม ผู้สอนเป็นผู้บอกหรืออธิบายความรู้เข้าสู่ชั้นเรียนแบบใหม่ที่ผสมผสานศาสตร์การสอนและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมจากการใช้วีดิทัศน์สำหรับการเรียนรู้นอกห้องเรียนด้วยการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบันและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลโดยใช้หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ เนื้อหาที่คิดสรร และความเป็นผู้สอนมืออาชีพ ผ่านการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานที่และทุกเวลาด้วยการเรียนรู้ก่อนเข้าชั้นเรียน ในชั้นเรียน และหลังเข้าชั้นเรียน การปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้ที่ใช้ความคิด ลงมือปฏิบัติจริง และการสะท้อนความคิดอย่างหลากหลายจนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ภายใต้ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย; ห้องเรียน; ห้องเรียนกลับด้าน

ABSTRACT

This article aims to study Thai Language Learning Management with Flipped Classroom was a classroom in the next normal era that has changed the traditional class. The instructor was the one who explained the knowledge to the new class that combines the science of teaching and digital technology to support the students' learning. It could be further developed from the use of videos for learning outside the classroom with the use of modern media and technology and appropriate to learners in modern time. By using the 4 Principles in learning management were Flexible environment, Learning culture, Curated content, and professional teaching. Through the creation of learning space to happen anywhere and anytime with pre-class learning, in class, and after class, the practice of learning tasks that used thinking, took action and reflecting on variety of ideas until learning was meaningful under experience and learning environment that encouraged knowledge creation, authorized students to acquire the essential skills for the 21st century learning.

Keywords : Thai Language Learning Management; Classroom; Flipped Classroom

1. บทนำ

โลกปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและผันผวน ความเป็นพลวัตสูง ด้วยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมทุกมิติการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องเน้นการพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (วัฒนาพร ระบุว่า, 2563) ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนมีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญต่อคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังพระราชดำรัสในพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “...ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน...เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาลจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้” ภาษาไทยจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างเอกภาพของชาติ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่ใช้พัฒนาคนในชาติ ดังนั้นภารกิจสำคัญของการศึกษาประการหนึ่งก็คือการสอนภาษาไทยให้คนในชาติสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและใช้ภาษาไทยเพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง และสามารถสืบทอดมรดกทางภาษา มีความชื่นชมที่จะใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง และมีเจตนาที่ดีต่อภาษาไทย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507)

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะสำคัญที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วย 1) ความรู้ในวิชาหลัก (Core subjects) 2) ทักษะอาชีพและทักษะชีวิต (Life and career skills) 3) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation skills) และ 4) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and technology skills) (จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2561) หากผู้สอนยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิม อาจไม่สนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูดบรรยาย การมอบหมายงาน เป็นต้น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกต่อไป เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างฉับพลัน (Disruptive innovation) ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาแทนที่ด้วยการเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์จึงเกิดการนำความรู้เหล่านั้นไปสร้างสรรค์โครงการ หรือนวัตกรรมตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

รูปแบบการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการสอนภาษาไทย หมายถึง สภาพขององค์ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทยที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบ ตามแนวคิด หลักการเรียนรู้ หรือทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยึดถือ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ (ทิตินา เขมมณี, 2560)

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) เป็น วิธีการจัดการเรียนการสอน ที่มีแนวความคิดว่า “เรียนที่บ้านทำการบ้านที่โรงเรียน” การเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น (วิจารณ์ พานิช, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อมนุษย์เรียนรู้และปรับตัวจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นในวิถีใหม่ จนกลายเป็นบรรทัดฐานวิถีปกติห้องเรียนกลับด้าน จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคความปกติถัดไป ด้วยการออกแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา ผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ดำเนินต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ และผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

กรรณิกา ทรัพย์วิริยะกุล (2557) การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้าง สติปัญญา และพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การคิดสร้างสรรค์และ การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความคิดในระดับสูง และคิดแบบองค์รวม สามารถคิดสร้างสรรค์ตนเอง สังคม ประเทศชาติ และโลก นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาการทางอารมณ์ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในอารมณ์อย่างถูกต้อง

เหมาะสม การจัดการศึกษายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ใช้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

ทศนา แคมมณี (2560) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย หรือ รูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการสอนภาษาไทย หมายถึง สภาพขององค์ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทยที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบ ตามแนวคิด หลักการเรียนรู้ หรือทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยึดถือ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2 กระบวนการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษา วิเคราะห์ จุดหมายของหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรที่ เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนบทบาทของผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้ออกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้สนับสนุน เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลองแบบโครงการ แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบสืบสวนสอบสวน แบบอภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2. ตัดค้นหาเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้ในการเรียนรู้แบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง ให้อำนาจการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีการวางแผน คิดวิเคราะห์ ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง และฝึกการเป็นผู้นำ และผู้ตามลักษณะของโครงการ เป็นเรื่องของการศึกษา ค้นคว้าทดลอง ตรวจสอบ สมมติฐาน โดยอาศัยการศึกษา วิเคราะห์ ใช้ทักษะกระบวนการ

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการหรือพฤติกรรมที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ผลงาน ความรู้สึกและ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน ลักษณะของการสอนแบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเองจนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจจากการปฏิบัติงานไปใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด มีวิธีการหลากหลายวิธีการหนึ่งคือ การใช้คำถาม การตั้งคำถามเน้นกระบวนการคิด โดยใช้หมวดความคิด 6 ใบ เป็นการใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมที่พัฒนาทักษะความคิดในการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องใช้คำพูดและวิธีการต่าง ๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิดลงมือปฏิบัติ ประเมิน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนางานของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรมการอภิปราย แก้ไข พัฒนางานของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรมการอภิปราย การวิเคราะห์ การวิจารณ์ การค้นคว้า การทำโครงการ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องสอดแทรกคุณธรรมในกระบวนการคิดควบคู่ไปด้วย เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเพียรพยายาม นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผน ดำเนินชีวิตในอนาคต เพื่อให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพในการใช้ภาษาทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ด้วยการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ในโรงเรียน และในชุมชน เช่น การเล่าเรื่อง การอภิปราย การวิจารณ์ การโต้เถียง การคัดลายมือ การเขียนเรียงความ การทำโครงการ การประกวดการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การแข่งขันตอบคำถาม การอ่านทำนองเสนาะ

3.5 การพัฒนาการเรียนรู้หลักการใช้ภาษา จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของภาษา และวัฒนธรรมไทย เกิดความตระหนักว่าภาษามีความสำคัญและมีพลัง กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้หลักการใช้ภาษา จำเป็นต้องจัดควบคู่และสัมพันธ์กับกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทุกกิจกรรม

3.6 การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการเรียนรู้เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การจัดกิจกรรมจึงควรเน้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อเรียนรู้เนื้อหาสาระด้วยการอ่าน พิจารณา วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าวรรณกรรมและวรรณคดีอย่างมีเหตุผล มีการนำเสนอความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ข้อคิดและประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรายงาน การจัดแสดง การสร้างสรรค์วรรณกรรมทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง เป็นต้น ทั้งนี้จะเกิดผลทำให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นแนวทางในการผลิตผลงานเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

3.7 การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตและศิลปะการใช้ภาษาของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจำเป็นต้องให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อการเรียนรู้ เช่น การสัมภาษณ์ การรายงาน การทำโครงการ การจัดการแสดง เป็นต้น โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาทางภาษา วิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้เทคนิควิธีการอย่างหลากหลายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและเรียนอย่างมีความสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ที่เรียน เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

2.3 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

ทิศนา แคมมณี (2560) กล่าวว่า รูปแบบการสอนจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ
2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รูปแบบการสอนจึงต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้ และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ได้

2.4 ประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

Joyce & Weil (1996) แบ่งรูปแบบการสอนออกเป็น 4 กลุ่มตามจุดมุ่งหมายและวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนในกลุ่มที่ใช้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social family) เป็นรูปแบบการสอนที่ใช้ประโยชน์จากการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเห็นว่าการจัดการห้องเรียนจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์แบบร่วมมือในห้องเรียน มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ มีดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาทางวิชาการและปัญหาของสังคม
- 2) พัฒนาทักษะทางด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียน
- 3) สร้างความตระหนักในด้านค่านิยมของตนและสังคม

ตัวอย่างรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ ได้แก่ เพื่อนเรียน (partners in learning model) กลุ่มสืบสอบ (group investigation model) รูปแบบการสอนโดยการซักค้าน (jurisprudential inquiry model) และรูปแบบการสอนบทบาทสมมติ (role playing model) เป็นต้น

2. รูปแบบการสอนในกลุ่มกระบวนการประมวลผลสารสนเทศ (information - processing family) เป็นรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการสร้างความเข้าใจและจดจำ

สารสนเทศของผู้เรียน และการพัฒนาความคิด สติปัญญาของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ มีดังนี้

- 1) ส่งเสริมการสร้างความคิดรวบยอดและหลักการ
- 2) พัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ได้แก่ ทักษะการคิดและกระบวนการคิดต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงเหตุผล การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
- 3) พัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการสืบสอบ

ตัวอย่างของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการสอนมโนทัศน์ (concept attainment model) รูปแบบการสอนโดยการนำเสนอโมโนทัศน์กว้างล่วงหน้า (advance organizer model) รูปแบบการสอนที่เน้นความจำ (memory assists model) รูปแบบการสอนแบบสืบสอบทางวิทยาศาสตร์ (scientific inquiry model) เป็นต้น

3. รูปแบบการสอนในกลุ่มที่เกี่ยวกับการพัฒนาตน (personal family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) สร้างความสำนึกในคุณค่าของตนเองและความเข้าใจตนเอง
- 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวช่วยเหลือผู้เรียนให้มีความเข้าใจบทบาทในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ และวางแผนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนเองได้
- 3) ทำให้ผู้เรียนเปิดใจกว้างต่อประสบการณ์ใหม่

ตัวอย่างรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการสอนทางอ้อม (nondirective teaching) รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความตระหนักแห่งตน (enhancing self-esteem) เป็นต้น

4. รูปแบบการสอนในกลุ่มที่เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรม (behavioral systems family) จุดมุ่งหมาย หลักของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด ตลอดจนการฝึกทักษะและพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม โดยมอบหมายงานให้ผู้เรียนปฏิบัติและได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติ ซึ่งนักเรียนจะปฏิบัติงานจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เมื่อได้รับทราบข้อมูลย้อนกลับและได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น

ตัวอย่างของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้แบบรอบรู้ (mastery learning) รูปแบบการสอนตรง (direct instruction) รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคม (social learning) รูปแบบการสอนแบบโปรแกรม (programmed schedule) เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

3.1 ความหมายของห้องเรียนกลับด้าน

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) มีที่มาจาก Bergmann and Sams ครูในสหรัฐอเมริกาที่ต้องการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาตามชั้นเรียนไม่ทัน เพราะต้องขาดเรียนไปเล่นกีฬาหรือไปทำกิจกรรม หรือเพราะเรียนรู้ได้ช้า เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้ครูสร้างวีดิทัศน์การสอนได้ง่ายขึ้น และนำไปอัปโหลดไว้บนอินเทอร์เน็ต โดยให้นักเรียนที่ขาดเรียนเข้าไปศึกษาเรียนรู้ได้ หรือนักเรียนที่เรียนช้าก็เข้าไปทบทวนได้เช่นกัน นอกจากนี้ ยังลดเวลาที่โรงเรียนในการเรียน

เนื้อหาวิชาของผู้เรียนได้ แต่เป็นการใช้เวลาให้เกิดคุณค่าต่อตนเอง โดยการฝึกฝนและการเปลี่ยนความรู้เป็นความเข้าใจที่เชื่อมโยงกับโลกชีวิตจริง (วิจารณ์ พานิช, 2556) เมื่อแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเข้ามาสู่บริบททางการศึกษาของประเทศไทย จึงมีคำศัพท์ที่ใช้ในแวดวงของการเรียนการสอนอยู่ 2 คำ ได้แก่ “ห้องเรียนกลับด้าน” และ “ห้องเรียนกลับทาง” ตามการให้คำนิยามดังต่อไปนี้

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2558) ได้อธิบายว่า ห้องเรียนกลับทาง หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาของบทเรียนด้วยตนเองที่บ้าน และนำผลงานหรือ ปัญหาที่บันทึกไว้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอนหรือเพื่อนในห้องเรียน ห้องเรียนกลับทางจึงเป็นวิธีการจัดกิจกรรมที่เปลี่ยนบทบาทของผู้สอน จากการเป็นผู้บรรยายเนื้อหาเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองที่บ้าน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน ขณะที่ อิศรากล้านจักร (2559) ได้สรุปนิยามไว้ว่า ห้องเรียนกลับด้าน คือ ศาสตร์การสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนจากการสอนแบบบอกความรู้หรือรอรับความรู้ มาเป็นการเรียนรู้เชิงรุก ภายใต้การเชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ผ่านการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนกับการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้แนะนำทางปัญญาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ประยุกต์ใช้ความรู้ และการสร้างสรรค์ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ

สำหรับบทความนี้จะใช้คำว่า ห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่บนพื้นฐานที่เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และทุกเวลา (Anywhere, Anytime) เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบเดิม (Traditional paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ (New paradigm) ที่สร้างพื้นที่การเรียนรู้ทั้งนอกชั้นเรียนและในชั้นเรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ (Coaching) สร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติการกิจกรรมเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล สามารถสร้างความรู้สำหรับตนเองได้อย่างมีความหมาย

3.2 แนวคิดหลักสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

แนวคิดหลักของห้องเรียนกลับด้าน คือ การนำเอาสิ่งที่เคยทำในชั้นเรียนไปทำที่บ้านแล้วเอาสิ่งที่เคยทำที่บ้านมาทำในชั้นเรียน (Bergmann & Sams, 2012) ซึ่ง Flipped Learning Network (FLN) (2014) ได้ขยายแนวคิดออกไปให้เห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยอธิบายถึงหลักการ 4 เสาหลักของ F-L-I-P ที่ผู้สอนจะต้องคำนึงในการออกแบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) สภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น (Flexible environment) การเรียนรู้แบบกลับด้านเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยที่ผู้สอนสามารถออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบทเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้เพื่อรองรับการทำงานแบบกลุ่มหรือการเรียนรู้แบบอิสระ สร้างพื้นที่การเรียนรู้เวลาในการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นผู้เรียนสามารถเลือกได้ว่า จะเรียนที่ไหนและเมื่อไหร่ ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์และสะท้อนผลการเรียนรู้ตามความต้องการผู้สอนทำหน้าที่สังเกตและติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ออกแบบและนำเสนอเนื้อหาให้กับผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสม

2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (Learning culture) การเรียนรู้แบบกลับด้านเป็นการเปลี่ยนการเรียนรู้จากผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เวลาในชั้นเรียนจึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจบทเรียนในเชิงลึกมากขึ้น และสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการสร้างความรู้ขณะที่มีส่วนร่วม และการประเมินการเรียนรู้วัฒนธรรมการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้บนความแตกต่าง และการสะท้อนผลอย่างมีความหมายสำหรับตนเอง

3) เนื้อหาที่คัดสรร (Intentional content) ผู้สอนจะต้องออกแบบและกำหนดเนื้อหาที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเลือกใช้เนื้อหาที่คัดสรรในการเพิ่มเวลาในชั้นเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและระดับขั้นของผู้เรียน ผ่านการจัดลำดับความสำคัญของแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ทางตรงเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงด้วยตนเอง ตลอดจนสร้างและดูแลจัดการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกคน

4) ผู้สอนมืออาชีพ (Professional educator) ความเป็นมืออาชีพนั้นสำคัญและจำเป็นอย่างมากในห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งผู้สอนมีส่วนสำคัญในการออกแบบ วางแผน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยที่จะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้การสะท้อนกลับ (Feedback) ในขณะเรียนรู้และประเมินชิ้นงาน ทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย และชั้นเรียนจัดทำแบบประเมินระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่องผ่านการสังเกตและบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ จะต้องสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของตนเองกับผู้สอนท่านอื่นหรือผู้สังเกตการสอนด้วย ยอมรับคำวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

Bergmann and Sams (2012) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะที่สำคัญของห้องเรียนกลับด้านว่า ห้องเรียนกลับด้านเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยั่งยืน โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน คือ ผลลัพธ์ที่คาดหวังในการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจกำหนดเป็นผังมโนทัศน์ หรือการระบุเกณฑ์ในสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้

2) หากวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการศึกษาและแสวงหาความรู้จากการสอนทางตรง ผู้สอนต้องสร้างวีดิทัศน์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ซึ่งอาจเป็นวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง หรือจัดหาวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องมาใช้ได้

3) ผู้เรียนสามารถเข้าถึงวีดิทัศน์ได้อย่างหลากหลาย ด้วยการอัปโหลดขึ้นบนระบบออนไลน์หรือการบันทึกเป็นแผ่นวีดิทัศน์ก็ได้

4) ผู้สอนรวบรวมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ในชั้นเรียน เช่น การเตรียมวีดิทัศน์ ใบงาน ใบความรู้ เป็นต้น สำหรับผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

5) สร้างวิธีการประเมินและสรุปผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงผลการเรียนรู้ผ่านภารกิจการเรียนรู้ หรือการทดสอบต่าง ๆ

3.4 ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

ห้องเรียนกลับด้าน เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

- 1) ชั้นเรียนไร้พรมแดนการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเชื่อมต่อสื่อสารต่าง ๆ จึงสะดวกและรวดเร็ว เกิดเป็นชั้นเรียนที่มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้
- 2) ชั้นเรียนมีชีวิตชีวา สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ทั้งแบบประสานเวลา (Synchronous learning) และไม่ประสานเวลา (Asynchronous learning)
- 3) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีการคิดขั้นสูง สามารถนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้
- 4) ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้และมีเจตคติที่ดีต่อรายวิชาที่เหมาะสมกับช่วงวัย สนองต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
- 5) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) มีทักษะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

3.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นแนวคิดในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจง ผู้สอนสามารถนำแนวคิดแบบห้องเรียนกลับด้านมาจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบตามบริบท โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ได้มีผู้เสนอรูปแบบที่น่าสนใจไว้ดังต่อไปนี้

Bergmann and Sams (2012) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ประกอบการเรียนรู้ สามารถสรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผนบทเรียน เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และพิจารณาว่า วิดีทัศน์ที่จะจัดทำขึ้นนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้สอนควรทำการศึกษาและเรียนรู้โปรแกรมการแชร์หน้าจอ (Screen casting) ในการสร้างวีดิทัศน์ให้เกิดความชำนาญ เพื่อให้วีดิทัศน์มีประสิทธิภาพมากที่สุด
2. ขั้นบันทึกวีดิทัศน์เป็นการบันทึกโดยใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับอุปกรณ์เทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น ไมโครโฟน กล้อง หรืออุปกรณ์ในการใช้เขียน โดยขณะบันทึกผู้สอนไม่ควรเขียนบท (Script) เนื่องจากเอกสารประกอบการสอนนั้นเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถปรับใช้ในการบรรยายได้ นอกจากนี้การอ่านบทยังทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติและความสร้างสรรค์อีกด้วย
3. ขั้นการตัดต่อแก้ไขวีดิทัศน์ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องมีความพิถีพิถัน ละเอียดรอบคอบ เนื่องจากขั้นตอนนี้ใช้เวลาค่อนข้างมาก แต่การตัดต่อช่วยให้สามารถตัดทอนเนื้อหาที่ไม่ต้องการ หรือเนื้อหาที่มีความผิดพลาดออกไปได้โดยไม่ต้องบันทึกใหม่ทั้งหมด
4. ขั้นการเผยแพร่วีดิทัศน์ การเผยแพร่นั้นขึ้นอยู่กับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนในการเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ เช่น ผู้สอนอาจจะอัปโหลดลงบนเครือข่ายหรือแพลตฟอร์มออนไลน์และอาจจะบันทึกบนแผ่นดีวีดีในกรณีที่ผู้เรียนไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

Lo and Hwang (2018) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านไว้ดังนี้

1. กิจกรรมก่อนชั้นเรียน โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการทำงานแบบเน้นภาระงาน เช่น การศึกษาวิดีโอทัศน์การเรียนการสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้อง การทำแบบฝึกหัดแบบออนไลน์หรือออฟไลน์ หรือสถานการณ์ปัญหาที่ต้องใช้กระบวนการคิด เป็นต้น

2. กิจกรรมในชั้นเรียน เป็นการทบทวนการเรียนรู้ก่อนชั้นเรียนด้วยคำถามหรือการสนทนาร่วมกัน โดยที่ผู้สอนเป็นผู้อธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เน้นกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคลและแบบกลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมเพื่อนสอนเพื่อน (Peer instruction) หรือกิจกรรมเพื่อนคู่คิด (Think pair share) เป็นต้น

3. กิจกรรมหลังชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาและสะท้อนผลการเรียนรู้ อาจเป็นการทำแบบฝึกหัดออนไลน์และออฟไลน์หรือการบันทึกการเรียนรู้

สุพัตรา อุตมั่ง (2558) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ไว้ดังนี้

1. จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง
2. อธิบายวิธีการเรียนตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านให้ผู้เรียนเข้าใจ รวมทั้งแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อให้ทั้งผู้ปกครองและผู้เรียนยอมรับและพร้อมที่จะปรับตัวในการจัดการเรียนการสอน

3. จัดกิจกรรมในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ให้รู้จริงตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ชเพื่อคอยอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำในการเรียนรู้

4. สร้างระบบประเมินผลอย่างเหมาะสมและเน้นการประเมินตามสภาพจริงการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน จึงเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบเดิม (Traditional classroom) ไปสู่การจัดการเรียนรู้ในวิถีใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสนองตอบต่อการเรียนรู้ในยุคความปกติถัดไป (อิศรา ก้านจักร, 2559)

4. การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในชั้นเรียนภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ และวัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยและภูมิใจในภาษาประจำชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในยุคความปกติถัดไปจึงต้องกลับด้านจากการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน ไปสู่การให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านบนพื้นฐานแนวคิดแบบใหม่ ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ และบูรณาการแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล (Edu Learn) มาสร้างเป็นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่พัฒนาโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ออกแบบบนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้และง่ายต่อการใช้งานที่ตอบสนองการเรียนรู้ในวิถีใหม่

(มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2564) สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในชั้นเรียนภาษาไทย ได้บูรณาการกรอบแนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สร้างนวัตกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์ (สุมาลี ชัยเจริญ และคณะ, 2563) มาใช้ในการออกแบบชั้นเรียน โดยมีชั้นกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ก่อนเข้าชั้นเรียน (Pre-class) ผู้เรียนศึกษาหลักการ ทฤษฎี หรือเนื้อหา มาล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 1 การเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ โดยการกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา และปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้ขั้นที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและขยายแนวคิดที่หลากหลาย

2. การเรียนรู้ในชั้นเรียน (In-class) มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติแนวคิดหรือสมรรถนะที่ต้องการตามที่ได้ศึกษาหลักการทฤษฎีมาล่วงหน้า ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 3 การสร้างความเข้าใจของตนเองและกลุ่มโดยการสะท้อนความคิด และขั้นที่ 4 การสรุปองค์ความรู้

3. การเรียนรู้หลังเข้าชั้นเรียน (Post-class) มุ่งเน้นการสรุปองค์ความรู้ เนื้อหา วิชิตคิด และ ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ผ่านการตรวจสอบความเข้าใจ สร้างและนำเสนอผลงาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นที่ 5 การผลิตผลงานเชิงสร้างสรรค์และนำเสนอ

5. สรุป

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) จึงเป็นห้องเรียนในยุคความปกติถัดไป (Next normal) ที่เปลี่ยนชั้นเรียนแบบเดิมที่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีเฉพาะในห้องเรียน ผู้สอนเป็นผู้บอกหรืออธิบายความรู้ มาสู่ชั้นเรียนแบบใหม่ที่ผสมผสานศาสตร์การสอนและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมจากการใช้วีดิทัศน์สำหรับการเรียนรู้นอกห้องเรียน ด้วยการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เช่น Edu Learn, Google Classroom, Microsoft Teams, Facebook, Line และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลอื่น ๆ โดยใช้หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ เนื้อหาที่คัดสรร และความเป็นผู้สอนมีอาชีพ ผ่านการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานที่และทุกเวลาด้วยการเรียนรู้ก่อนเข้าชั้นเรียน ในชั้นเรียน และหลังเข้าชั้นเรียน ห้องเรียนกลับด้าน จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการออกแบบห้องเรียนระหว่างการเรียนรู้แบบผสมผสานเวลาและไม่ผสมผสานเวลา ผ่านการสร้างความรู้ด้วยตนเอง การปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้ที่ใช้ความคิด ลงมือปฏิบัติจริง และการสะท้อนความคิดอย่างหลากหลายจนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ภายใต้ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีคุณภาพ

6. บรรณานุกรม

- กรรณิกา ทรัพย์วิริยะกุล. (2557). **การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย**. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2566. จาก http://koikanni.blogspot.com/p/blog-page_88.html
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2561). **ยูบิควิตส์เทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้: การออกแบบที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : หน่วยปฏิบัติการวิจัยสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2507). **พระราชกรณียกิจด้านอักษรศาสตร์ พิพิธภัณฑ และวัฒนธรรม : พระราชกรณียกิจ และพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2566. จาก <https://3king.lib.kmutt.ac.th/King9CD/chapter13/page3.html>
- ทิตินา แคมมณี. (2560). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2564). **EDULEARN**. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2566. จาก <https://edulearn.ednopark.com>
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2563. สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). **ครุสภาวิทยาจารย์**. 1(1). 8-11.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). **การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยฉบับราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุพัตรา อุตมิ่ง. (2558). แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน: ภาพฝันที่เป็นจริงในวิชาภาษาไทย. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์**. 16(1). 51-58.
- สุมาลี ชัยเจริญ และคณะ. (2563). **กรอบแนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สร้างนวัตกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์**. ขอนแก่น : โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อิสรา ก้านจักร. (2559). **ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์. ฟรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- อิสรา ก้านจักร. (2559). **พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2)**. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.

- Bergmann, J., & Sams, A. (2012). **Flip your classroom: Reach every student in every class every day.** Washington, DC : ISTE.
- Flipped Learning Network (FLN). (2014). **The Four Pillars of F-L-I-P™.** Retrieved 9 March 2022. From www.flippedlearning.org/definition
- Joyce, B. & Weil, M. (1996). **Models of teaching.** 5th ed. Boston : Allyn & Bacon.
- Lo, C. K., & Hwang, G. J. (2018). How to advance our understanding of flipped learning: Directions and a descriptive framework for future research. **Knowledge Management & E-Learning.** 10(4). 441-454.

RETRACTED